

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalouden koulutusohjelma

Talouden ohjausjärjestelmät pk-yrityksissä

2010

Carita Sankamo

KIRJANPITO-OHJELMISTON HANKINTA JA KÄYTTÖÖNOTTO MIKROYRITYKSESSÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma | Talouden ohjausjärjestelmät pk-yrityksissä

Kesäkuu 2010 | 35 sivua

Ohjaaja: Jari Leppihalme

Carita Sankamo

KIRJANPITO-OHJELMISTON HANKINTA JA KÄYTTÖÖNOTTO MIKROYRITYKSESSÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli valita toimeksiantajan käyttöön sopiva kirjanpito-ohjelmisto. Toimeksiantajana oli it-alalla toimiva mikroyritys. Tavoitteena oli hankkia valmisohjelmisto, joka vastaa tämän yrityksen tarpeita sekä käyttöönoton yhteydessä opettaa yrittäjä käyttämään sitä. Ohjelmistolta edellytettiin lain velvoittamien raporttien helppoa tulostettavuutta sekä sisäänrakennettua alv-automatiikkaa.

Mikroyrityksen taloushallinnon hoitamiseen on tarjolla useita vaihtoehtoja. Niistä tyypillisin on ulkoistaminen tilioimistolle. Jos yritys haluaa hoitaa itse kirjanpitoonsa, se voi valita ASP-ratkaisun tai hankkia valmisohjelmiston omiin tiloihinsa. Hankinta käynnistyy omien tarpeiden arvioinnilla, minkä jälkeen kartoitetaan markkinoilla olevat vaihtoehdot. Sopiva vaihtoehto valitaan ja hankintaan testikäytön jälkeen ja käyttöönottovaihe toteutetaan mikroyrityksissä usein yhdessä yössä. Ohjelmiston sijaitessa yrityksen omissa tiloissa, jää ylläpito kokonaan sen vastuulle.

Toimeksiantajayritys halusi siirtyä taulukkolaskentaohjelmasta omalle palvelimelle asennettavaan kirjanpito-ohjelmistoon, koska alv-laskelmien tekeminen oli hidasta ja raportointi hankalaa. Verkosta löytyneiden hintatietojen perusteella testattiin kuutta demoversiota, joista hankintaan valittiin ainoa valintakriteerit täyttävä ohjelmisto. Käyttöönottovaiheessa ohjelmistoon syötettiin edellisen tilikauden tapahtumat vertailuaineistoksi. Lisäksi yrittäjälle tehtiin Ohjeita kirjanpitoon -kansio, johon koottiin sekä kuvallisia ohjeita kirjanpito-ohjelmasta että muita kirjallisia ohjeita taloushallinnon helpottamiseksi.

Tämä opinnäytetyö osoittaa, että markkinoilta löytyy ainakin tämän mikroyrityksen tarpeisiin sopiva kirjanpidon valmisohjelmisto. Käytännössä prosessi toteutui vahvasti teoriaosan suuntaviivojen mukaisesti. On syytä painottaa, että valinta on tehty toimeksiantajayrityksen tarpeiden mukaisesti, eikä valittu ohjelmisto välttämättä sovellu kaikille mikroyrityksille.

ASIASANAT:

Hankinta, käyttöönotto, mikroyritys, kirjanpito

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business | Financial Management in Small and Medium-Sized Companies

June 2010 | 35 pages

Instructor: Jari Leppihalme

Carita Sankamo

SELECTION AND DEPLOYMENT OF ACCOUNTING SOFTWARE IN MICROENTERPRISE

This bachelor's thesis was assigned by a microenterprise. The purpose was to select appropriate accounting software according to the needs of the principal. The aim was to set the new software in use and train the entrepreneur to do bookkeeping with it.

The theoretical section of this study deals with both the software selecting process and its process of deployment. Every enterprise has a duty to take care of bookkeeping. It may choose between doing the bookkeeping itself or outsourcing it to an accounting firm. In microenterprises the latter is more typical. When the enterprise needs an own software it is essential to specify the needs and demands at first. Then it has a solid base to build on the process. Evaluation versions of different programs can be tested and evaluated to help the selection. When the software is found the deployment process may be taken through.

In this case study the company chose to have an own software placed on its server. Six evaluation versions were downloaded from the internet and compared. Only one of them passed all the criteria in the selection phase. During the deployment phase an instructional folder was created on the server to ease the use of the new software. The folder included screen captures of different kinds of entries and written information on business administration for microenterprises.

This study demonstrates that it is possible to find proper accounting software for a microenterprise which wishes to do its bookkeeping properly. Even though the theoretical data was not focused on small companies it was valid also in this case. Anyhow, it is important to remember that the conclusions of this bachelor's thesis do not apply on all the microenterprises due to their different needs and preferences.

KEYWORDS:

Selection, Deployment, Microenterprise, Accounting

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	5
2 TALOUSHALLINNON TIETOJÄRJESTELMÄN HANKINTA.....	7
2.1 Hankinnan syitä.....	7
2.2 Erilaisia ratkaisumalleja.....	9
2.3 Ohjelmiston valintaprosessi.....	12
2.4 Järjestelmän käyttöönotto.....	16
3 OHJELMISTON VALINTA SEIKKU CONSULTIGIIN.....	20
3.1 Syyt hankinnan taustalla.....	20
3.2 Ohjelmistojen vertailu.....	21
3.3 Ohjelmiston käyttöönotto.....	27
4 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	32
LÄHTEET.....	35

KUVIOT

Kuvio 1. Taloushallinnon ratkaisuvaihtoehdot.	10
Kuvio 2. Ohjelmiston valintaprosessi.	12
Kuvio 3. Järjestelmän käyttöönottovaihe.	17
Kuvio 4. Vertailuprosessin kulku Seikku Consultigissa.	22
Kuvio 5. Ohjeita kirjanpitoon -kansion sisältö.	30

TAULUKOT

Taulukko 1. Valmisohjelmistojen hinnoittelu	23
Taulukko 2. Ohjelmistojen vastaavuus valintakriteereihin.	25

1 Johdanto

Moni pienyrittäjä mieltää kirjanpidon pakolliseksi pahaksi, vaikka se tarjoaa helpon keinon seurata ja ennakoida yrityksen taloudellista tilannetta. Yritykset voivat hoitaa kirjanpidon itse tai ulkoistaa sen hoitamisen. Pienissä yrityksissä ulkoistaminen tilitoimistolle on tyypillinen ratkaisu. Tällöin tositteet toimitetaan säännöllisesti kirjanpitäjälle, joka tekee kirjaukset ja toimittaa kuukausittain laskelmat ja raportit yritykselle. Jos yritys hoitaa itse kirjanpitonsa, käytössä on usein valmisohjelmisto, josta saa suoraan ulkoisen laskennan raportit. Pienen yrityksen kirjanpidon voi hoitaa myös taulukkolaskentaohjelmalla, mutta se on työläs vaihtoehto. Pienten yritysten kohdalla räätälöitävät tai vain kyseiselle yritykselle tehtävät ohjelmistot eivät yleensä ole kannattavia korkeiden aloituskulujen takia.

Seikku Consulting on it-alalla toimiva konsulttiyritys, jonka vahvinta osaamisaluetta ovat ohjelmistosuunnittelu, tietoturvallisuus ja langaton viestintä. Yrittäjä kertoo hallitsevansa kirjanpidon perusteet ja on tähän asti hoitanut kirjanpitonsa taulukkolaskentaohjelmalla, mutta kokee sen hankalaksi. Hän on harkinnut kirjanpito-ohjelmiston hankintaa jo aiemmin, mutta hektinen työtahti ei ole antanut mahdollisuutta tutustua eri ohjelmistojen välisiin eroihin. Yrittäjä toivoo, että kirjanpito-ohjelmiston myötä kirjaamiseen ja alv-laskentaan kuluva aika vähenee. Hän haluaa pitää kustannukset mahdollisimman alhaisina, joten kuukausimaksullinen kirjanpidon ulkoistaminen ei hänen mielestään ole kannattava vaihtoehto. Hän haluaa uuden järjestelmän suorittavan alv-laskennan, sillä siinä hän tekee virheitä. Lisäksi pää- ja päiväkirjojen sekä tuloslaskelman ja taseen pitää olla saatavilla nykyistä helpommin, sillä tällä hetkellä hän hakee jokaisen luvun erikseen taulukkolaskentaohjelmasta hyödyntämättä linkityksiä.

Opinnäytetyön ongelmat muodostuvat kahdesta osa-alueesta: tietojärjestelmän valinta- ja hankintavaiheesta sekä käyttöönottovaiheesta. Tutkimuksen toteuttaminen tapahtuu samassa järjestyksessä, sillä käyttöönottovaiheen ongelmat voidaan selvittää vasta, kun ohjelmisto on valittu. Tutkimusongelmaksi alaongelmineen on valittu seuraavat:

- Mikä kirjanpidon valmisohjelmisto soveltuu parhaiten mikroyrityksen tarpeisiin?
  - ◆ Millaiset ominaisuudet ohjelmistossa on ja täyttyvätkö valintakriteerit?
  - ◆ Miten ohjelmiston hinnoittelussa on huomioitu vuosi- ja päivitysmaksut?
  - ◆ Onko demoversio toimiva ja ovatko ohjelman antamat ohjeet hyödyllisiä?
  - ◆ Miten käyttöönotto toteutetaan: vaiheittain vai yhdessä yössä?
  - ◆ Millaisen koulutuksen yrittäjä tarvitsee?
  - ◆ Millainen käyttötuki ohjelmistoon on yrittäjälle?

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on valita ja hankkia mikroyritykselle sen tarpeisiin vastaava kirjanpito-ohjelmisto sekä kouluttaa yrittäjä käyttämään sitä käyttöönoton yhteydessä. Koska yrittäjä on it-alan ammattilainen, hän haluaa ohjelmiston omalle palvelimelleen. Vaatimus kuukausimaksuttomuudesta karsii ASP-ratkaisut pois. Erilaisia kirjanpito-ohjelmistoja on saatavilla runsaasti valmisohjelmistoina, joten on syytä tutustua niiden erilaisiin ominaisuuksiin sekä selvittää kokonaiskustannukset viiden vuoden ajalle. Huomioon on otettava hankintahinnan lisäksi päivityskustannukset. Laitteistokustannuksia ei muodostu, sillä yrityksen muu toiminta määrää laitteiston ominaisuudet ja palvelimella on tilaa ohjelmistolle. Valintakriteerit muodostuvat lopullisesti käytettävyydestä ja hinnoittelusta.

Ohjelmiston valintaprosessin aikana tutustutaan useampaan verkosta ladattavaan demo-ohjelmaan ja arvioidaan niitä koekäytön aikana kirjallisesti. Ominaisuuksien ja käytettävyyden perusteella valitaan ohjelmisto, joka hankitaan yritykselle. Käyttöönottovaiheessa siihen syötetään koko edellinen tilikausi vertailupohjaksi kuluvalle tilikaudelle. Samalla tehdään yrittäjää varten yksinkertainen käyttöohje, josta on helppo tarkistaa harvemmin tehtävät kirjaukset, kuten poistot.

2 Taloushallinnon tietojärjestelmän hankinta

2.1 Hankinnan syitä

Järjestelmähankintojen syyt voidaan jakaa niiden luonteen perusteella neljään ryhmään, jotka ovat ulkoinen pakko, strateginen muutos, toiminnan tehostaminen ja kumppanuuden puute. Monissa yrityksissä tarve tietojärjestelmän hankintaprosessin käynnistämiseen saa alkunsa ympäristön painostuksesta. Alkusyynä saattaa olla tärkeän asiakkaan tai tavarantoimittajan siirtyminen verkkolaskutukseen. Vaihtoehtoisesti syynä voi olla puhtaasti yrityksen oma halu parantaa tuottavuutta, pyrkimys alentaa kustannuksia esimerkiksi tehostamalla taloushallintoa tai tarve päivittää vanhentuvaa järjestelmää. Syynä voi olla myös liiketoiminnan laajeneminen tai markkina-aseman turvaaminen. Yleisesti tietojärjestelmän hankinnassa on tavoitteena prosessien automatisoinnin avulla sekä parantaa tuottavuutta että toiminnan laatua. Samalla pyritään vähentämään inhimillisten virheiden ja kustannusten määrää. (Kettunen 2002, 24 – 27.)

Yksi suurimmista taloushallinnon muutoksista alkoi 1990-luvulla paperittoman kirjanpidon tultua mahdolliseksi. Tällä vuosituhanella kehitys on edelleen jatkunut sähköisen taloushallinnon viitoittamalle tielle ja suuntana näyttää olevan digitaalinen taloushallinto. Sähköisessä taloushallinnossa tehostaminen tapahtuu tietotekniikan ja sähköisten palveluiden, kuten erilaisten ilmoituslomakkeiden, avulla, kun taas digitaalisella taloushallinnolla tarkoitetaan kaikkien yrityksen tietovirtojen ja käsittelyvaiheiden automatisointia. Käytännössä tämä tarkoittaa manuaalisten käsittelyvaiheiden minimoimista eli kaiken kirjanpitomateriaalin siirtelyä ja arkistointia vain sähköisessä muodossa. Oleellisena osana tässä prosessissa on verkkolaskutus, joka on yksi digitaalisen taloushallinnon keskeisimmistä tekijöistä. Automatisointi mahdollistaa reaaliaikaisen raporttien tuottamisen ja nopeamman reagoinnin kilpailuympäristön muutoksiin. Parantuvan tehokkuuden suurimpana hyötynä on sen nopeus. Lisäksi arkistointitilan tarve pienenee ja prosessi kokonaisuudessaan on ekologisempi, kun aineistot liikkuvat sähköisesti.

Tehokkuuden lisääntyminen heijastuu myös yrityksen talouteen kustannussäästöinä. (Lahti & Salminen 2008, 21 – 22, 27 – 28.)

Tietotekniikka ja teknologia ovat kehittyneet voimakkaasti. Sen myötä on auennut valtavasti uusia mahdollisuuksia kehittää toimintatapoja. Teknologian nopeasta kehityksestä huolimatta monissa yrityksissä toimitaan yhä lähes samalla tavalla kuin 10 – 15 vuotta sitten. Kaiken kaikkiaan ihmiset ja organisaatiot sekä kehittyvät että omaksuvat uusia toimintamalleja huomattavasti hitaammin kuin laitteet ja ohjelmistot. Kilpailu kuitenkin pakottaa myös yrityksiä tehostamaan toimintaansa ja pienentämään kustannuksia eri prosesseissa. Taloushallinto ei ole tässä suhteessa mikään poikkeus, vaikka sopivista järjestelmistä on ollut puutetta. Myös taloushallinnossa ajankäyttö on muutosten kohteena, minkä seurauksena taloushallinnon ammattilaisten oletetaan yhä useammin toimivan eräänlaisena bisnestukena. Sähköisiä käytäntöjä pidetään monimutkaisina ja taloushallinnon henkilöstön oletetaan osaavan käyttää niitä muuta henkilöstöä paremmin. Vaikka yrityksen sisäiset rutiinit voivat olla hyvin tehokkaita, ovat uudistukset usein tarpeellisia. Toisaalta muutosvastarinta voi olla voimakasta etenkin, kun muutokset hidastavat väliaikaisesti toimintaa. Vastarinnasta huolimatta sähköinen asiointi yleistyy koko ajan: sähköposti on perillä heti ja sähköisesti täytetty lomake eläkevakuutusyhtiön, verottajan tai Kelan sivuilla nopeuttaa käsittelyprosessia ja päätöksen saamista. (Granlund & Malmi 2004, 15 – 19; Lahti & Salminen 2008, 18, 24.)

Tällä vuosituhanella tapahtunut kehitys on pakottanut tilitoimistot laajentamaan perinteistä toimintaansa. Erityisesti sähköisten palveluiden lisääntyminen on tuonut haasteita varsinkin pienille tilitoimistoille (Lahti & Salminen 2008, 26). Perinteisesti taloushallinnon ulkoistaminen tilitoimistolle on ollut pienten yritysten ja erityisesti mikroyritysten ratkaisu. Näissä tapauksissa yleensä ostetaan suppein saatavilla oleva palvelupaketti, joka sisältää vain kirjanpidon laatimisen ja veroasiat. Toisaalta on vaikea sanoa, kumpi on muna ja kumpi on kana, sillä pienet tilitoimistot eivät juurikaan ole aiemmin tarjonneet muita palveluita. (Mäkinen & Vuorio 2002, 18 – 19.)

Taloushallinnon tehostaminen voi olla hyvin laaja-alainen prosessi. Vaikka ohjelmistohankinta saattaa tuntua yrityksen edustajien mielestä suurelta ongelmalta, se ei kuitenkaan pidä paikkaansa, sillä ohjelmisto on vain yksi käytettävistä työkaluista. Todellisuudessa suurempi merkitys on perusasioiden osaamisella ja työvälineiden hallinnalla. Jos taloushallinnon osaaminen on kateissa, ei uusi ohjelmisto korjaa virheellisiä kirjaustapoja tai ajatusmalleja. Sama pätee kaikkiin ohjelmistoihin. Jos niiden käyttökoulutukseen ja ominaisuuksien opetteluun ei ole panostettu, se ilmenee nopeasti tehottomina toimintamalleina. (Granlund & Malmi 2004, 145.)

2.2 Erilaisia ratkaisumalleja

Taloushallinnon tietojärjestelmän hankintaprosessin pitäisi lähteä yrityksen tarpeista. Jo alkuvaiheessa on päätettävä, ulkoistetaanko, hankitaanko ASP-ratkaisu vai ostetaanko ohjelmisto yrityksen käyttöön. Samalla pohditaan, mitkä kaikki toiminnot siirtyvät järjestelmään ja kannattaako jokin osa-alue hoitaa itse esimerkiksi taulukkolaskentaohjelmalla. Jos yritys maksaa palkkoja vain yksittäiselle työntekijälle satunnaisesti, soveltuu Palkka.fi sen tarpeisiin, eikä se tarvitse palkanlaskentaohjelmaa. Mikäli yritys päättää hankkia ohjelmiston itselleen, sen täytyy pohtia, haluaako se panostaa omaan it-ympäristöön ja ostaa kaikki laitteet vai tehdä leasing-sopimuksen laitteistosta palveluntarjoajan kanssa. Granlund ja Malmi (2004, 20) muistuttavat, että internet ja kehittynyt tietotekniikka edistävät sekä toimintojen ulkoistamista että ASP-tyyppistä sovellusvuokrausta. Kuviossa 1 esitellään erilaiset ratkaisuvaihtoehdot, joita voidaan yhdistellä yrityksen tarpeiden mukaan. (Lahti & Salminen 2008, 40; Tieke 2009a [viitattu 16.10.2009].)

Kuvio 1. Taloushallinnon ratkaisuvaihtoehdot (Tieke 2009a [viitattu 16.10.2009]).

Taloushallinnon ohjelmistot voidaan jakaa niiden laajuuden perusteella kahteen pääryhmään: erillisjärjestelmiin ja kokonaisvaltaisiin järjestelmiin. Erillisjärjestelmillä tarkoitetaan valmisohjelmistoja, joita on saatavilla erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten tarpeisiin. Niistä saadaan yleensä pienellä vaivalla lakien velvoittamat tulosteet, mutta yrityskohtaisten muutosten tekeminen on mahdollista vain harvoin (Kettunen 2002, 38). Valmisohjelmiston yritys voi hankkia itselleen tai vaihtoehtoisesti se voi tehdä sopimuksen ohjelmiston käytöstä sovellusvuokrauksena. Jos yritys päätyy hankkimaan valmisohjelmiston, on lähestymistapa koko prosessissa yleensä tuotokeskeinen. Tällaisessa tilanteessa panostetaan markkinoilla olevien tuotteiden kartoitukseen ja niiden ominaisuuksien arviointiin. Näiden jälkeen valitaan yrityksen tarpeisiin ja vaatimuksiin sopiva ohjelmisto ja mahdollisuuksien mukaan sovitetaan se yhteen yrityksen muiden järjestelmien kanssa. (Lahti & Salminen 2008, 32 – 37; TTL 2005, 29.)

Suurilla yrityksillä on resursseja valita käyttöönsä kokonaisvaltaisempi ratkaisu, mikä tarkoittaa yleensä integroitua ERP-järjestelmää. Omia ohjelmistoja kehitetään nykypäivänä vain harvoin, mikäli markkinoilla olevista ratkaisuista ei löydy vaadittua toiminnallista osaa. Lisäksi omaa ohjelmistokehitystä rajaa sen kalleus. (Lahti & Salminen 2008, 32 – 37.) Kettunen (2002, 38 – 39)

huomauttaakin, että täsmälleen yrityksen tarpeisiin räätälöity ohjelma on tarpeen vain, jos se ratkaisee jonkin erityisen ongelman, jota muilla yrityksillä ei ole.

Kokonaisvaltaisten ja erillisjärjestelmien lisäksi markkinoilla on saatavilla prosessikohtaisia erillisohjelmia eli pakettisovelluksia (Lahti 2008, 38). Niitä voidaan käyttää joko täysin itsenäisinä ohjelmina tai integroida osaksi ERP-järjestelmää. Tyypillinen erillisohjelma on verkkolaskutus, jonka tuottaa eri palveluntarjoaja kuin muun järjestelmän. Erityisesti suuret yritykset ovat ottaneet verkkolaskutuksen käyttöön ja integroineet sen osaksi ERP-järjestelmäänsä (Lahti & Salminen 2008, 25).

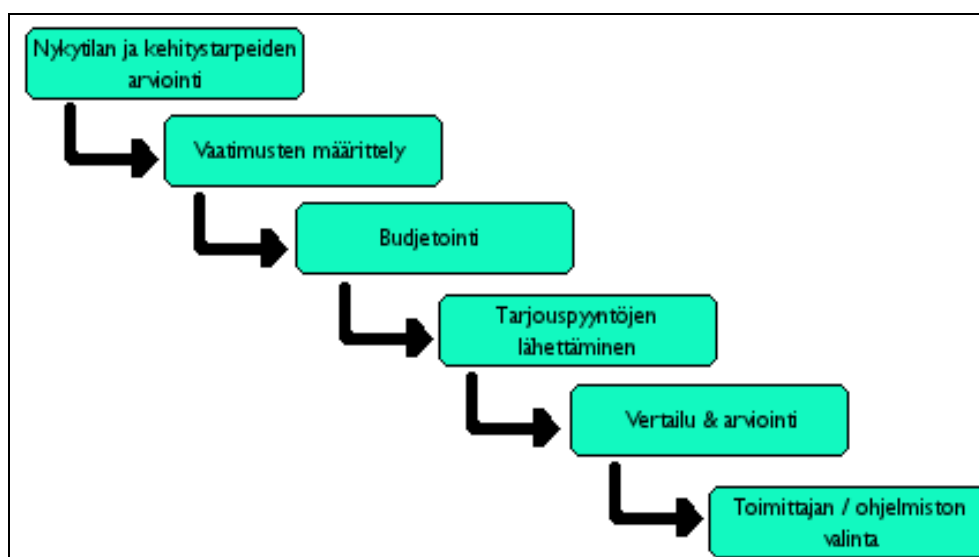
Yleensä yritysjohtajia kiinnostavat erityisesti kustannukset. Hankintaprosessissa pitää tästä syystä huomioida pelkkien hankintakustannusten lisäksi oman työn arvo osana kokonaiskustannuksia. Lisäksi on huomioitava järjestelmän kokonaiskustannukset sen elinkaaren aikana. Kustannuksia prosessille syntyy heti vaatimusten määrittelystä alkaen. Jonkun täytyy käyttää työaikaa tarjouspyyntöjen tekemiseen, tarjousten käsittelyyn ja projektin toteutumisen seurantaan. Helpoimmin hahmotettava osa kustannuksista muodostuu ohjelmisto-, asennus- ja koulutusmaksuista sekä ylläpito- ja päivityskuluista. Kokonaiskustannukset kattavat sekä sisäiset että ulkoiset ylläpitokustannukset, koulutukset ja piilokustannukset, kuten uuden ohjelmiston käytön harjoittelun ja tehtyjen virheiden korjaamiseen kuluvan ylimääräisen työajan. (Kettunen 2002, 39 – 47; Koistinen 2002, 39 – 40; TTL 2005, 19.)

Kokonaiskustannusten muodostumisen kannalta merkittävin erä muodostuu ylläpidosta. Toisaalta sen osuus on vaikeimmin ennakoitavissa. Varmuudella voidaan listata vain vuosittaisista lisenssimaksuista muodostuva osuus, kun taas sen sitomien henkilöstöresurssien ja tukipalveluiden tarvetta on lähes mahdotonta ennakoida. Muiden osa-alueiden kustannuslaskelmat on usein helpompi tehdä ja ne pitävät todennäköisemmin paikkansa vielä projektin valmistuttuakin. Muita kustannusalueita ovat suunnittelu ja kilpailutus, toteutus, ohjelmisto- ja laitteistohankinnat, koulutuskustannukset. Lisäksi yritykselle voi

muodostua muita kustannuksia muun muassa markkinoinnista tai tietoliikennekustannukset voivat kasvaa. (Kettunen 2002, 90 – 91.)

2.3 Ohjelmiston valintaprosessi

Ohjelmiston valintaprosessi rakentuu kuudesta työvaiheesta, kuten kuviosta 2 ilmenee (Kettunen 2002, 65 – 67). Jokainen niistä vaatii aikaa ja henkilöstöresursseja. Prosessin toteutumisessa pätee vanha viisaus: hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Käytännössä jokaiseen vaiheeseen pitää panostaa, ettei myöhemmin tarvitse palata korjaamaan huolimattomuusvirheitä.

Kuvio 2. Ohjelmiston valintaprosessi (Kettunen 2002, 65 – 67.)

Ohjelmiston valintaprosessi kannattaa aloittaa määrittelemällä yrityksen vaatimukset järjestelmälle, sillä hankintaprosessi on aina tapauskohtainen. Prosessissa kerätään tietoa ja analysoidaan yrityksen nykytilannetta ja kehitystarpeita niin, että saadaan määriteltyä vaatimukset. Tarpeiden lisäksi on huomioitava yrityksen koko ja se, paljonko hankintaan budjetoidaan. Kun vaatimukset on priorisoitu ja niistä ollaan yksimielisiä, laaditaan valintakriteerit ja lähetetään tarjouspyynnöt tai haetaan tiedot saatavilla olevista valmisohjelmistoista. Yleensä juuri järjestelmävaatimusten määrittely on koko prosessin suuritöisin vaihe, sillä huonosti tehdyt pohjatyöt kostaavat projektin aikana. Paluu takaisinpäin venyttää aina aikataulua samalla, kun kustannukset

nousevat. (Granlund & Malmi 2004, 127; Kettunen 2002, 65 – 67; Lahti & Salminen 2008, 30; TTL 2005, 22 – 24.)

Vaatimusten määrittelyssä kannattaa huomioida muun muassa se, miten tositteet halutaan arkistoida. Todennäköisesti osa tositteista on sähköisessä muodossa ja osa paperilla. Tositelajeittain tehtävä kirjanpito mahdollistaa kunkin osa-alueen arkistoinnin juuri siinä muodossa, kun se on helpointa. Käytännössä esimerkiksi myyntilaskut tehdään yleensä koneella, jolloin niiden sähköinen arkistointi on yksinkertaista, kun taas ostolaskut tulevat useimmiten paperisina, jolloin mapitus on nopeampaa kuin jokaisen laskun skannaaminen sähköiseen arkistoon. (Lahti & Salminen 2008, 131; Mäkinen & Vuorio 2002, 41.)

Tarjouspyyntövaiheeseen pitää varata riittävästi aikaa. Mitä laajemmasta hankinnasta on kyse, sitä enemmän toimittajaehdokkaat tarvitsevat aikaa tarjouksen tekemiseen. Jotta tarjous sisältää kaiken hankintaa tekevän yrityksen kannalta oleellisen tiedon, kannattaa tarjouspyyntöön listata kaikki tärkeät asiat niin, että vain ydinasiat ovat tarjouspyynnössä ja kaikki tarkentavat tiedot ovat liitteissä. Lisäksi tarjouspyynnössä on tärkeää kertoa oman yrityksen toimialasta ja koosta sekä järjestelmälle asetetuista vaatimuksista, jotta toimittajakandidaatit osaavat tehdä tarkentavia kysymyksiä. Järjestelmän ja prosessin toteutuksen kannalta on oleellista kertoa ohjelman käyttötarkoituksesta ja yhteensopivuusvaatimuksista, projektin aikataulusta ja valintaperusteista. Jos yrityksellä on erityistoiveita esimerkiksi sopimusehdoista, on ne syytä esittää kirjallisina. Lisäksi yrityksestä nimetään tarjouspyynnön loppuun yhteyshenkilö, joka antaa kandidaateille lisätietoja, jos nämä haluavat perehtyä syvemmin yrityksen tarpeisiin. (Kettunen 2002, 109 – 112.)

Kun yritys saa tarjoukset ja tiedot valmisohjelmistoista on kerätty, on aika vertailla ehdokkaita. Esikarsinnassa jätetään pois vaihtoehdot, jotka eivät täytä pääkriteerejä. Sen jälkeen loput vaihtoehdot pisteytetään ennalta sovittujen kriteerien pohjalta. Koska pisteytyksen tekevät ihmiset, niin siihen ei kannata luottaa täysin, sillä sekä intuitiolla että aiemmillä kokemuksilla ehdokasyrityksestä on vahva vaikutus yksittäiseen arvioijaan. Kun kaikki

ohjelmat on pisteytetty, otetaan parhaiten menestyneet vaihtoehdot tarkempien tutkimusten kohteeksi. Toimittajaehdokkaiden pätevyys ja toimitusvarmuus selvitetään ennen lopullisen valinnan tekemistä. (TTL 2005, 61.)

Valintavaiheessa otetaan huomioon jo tarjouspyynnössä ilmoitetut valintakriteerit. Karsiutuminen toiselta arviointikierrokselta voi johtua esimerkiksi laajuudeltaan puutteellisesta tarjouksesta. Hylkäämisperuste ilmoitetaan kyseisen tarjouksen tehneelle taholle. Yleensä toiselle kierrokselle jää muutama tarjous, joiden vertailua varten on jo etukäteen suunniteltu pisteytyskriteerit ja painokertoimet. Hintojen arviointi on toinen kriittinen tekijä valinnassa, sillä toimittajat voivat esittää asiat monella tavalla. Jos yksittäinen tarjous on poikkeavan kallis, kannattaa toimittajalta kysyä, mistä se johtuu, sillä perustelut ovat usein hyvät. Kolmas huomionarvoinen tekijä muodostuu työmäärien arvioinnista, sillä henkilötyö on kallista. Toisaalta suunnittelu- ja testausvaiheet vaativat yli puolet työajasta, jotta ohjelmisto vastaa yrityksen tarpeita myös käytännössä. Kaikkien arviointivaiheiden jälkeen jäljelle jää enintään kolme varteenotettavaa toimittajavaihtoehtoa, joiden kanssa kannattaa käydä jatkoneuvotteluja. Vain näiden muutaman yrityksen demoversioihin tutustutaan. Tässä vaiheessa voidaan vielä pyytää tarkennusta aiempaan tarjoukseen. Lopullisen valinnan tekee yritysjohto kaikkien kriteerien pohjalta (Kettunen 2002, 113 – 125.)

Koska valmisohjelmissa ja räätälöitävissä olevien kokonaisvaltaisten ohjelmistojen välillä on suuria eroja, on valinnan tilannesidonaisuus huomioitava. Valmisohjelmistoissa on kuitenkin monia etuja etenkin mikroyrityksen kannalta. Niitä ovat muun muassa käyttöönottoprosessin nopeampi aikataulu, joustava etenemistapa ja tieto siitä, ettei yritys joudu pilotoimaan uutta järjestelmää. Lisäksi valmisohjelmia on tarjolla runsaasti ja ne ovat yleensä lähes käyttövalmiita. Toisaalta oman ohjelmiston hankinta vaatii yritykseltä halua, taitoa ja aikaa hoitaa oma kirjanpitosensa sekä tietotekniikan ja taloushallinnon osaamista. Lisäksi ongelmiksi valmisohjelmiston hankinnassa voivat muodostua riippuvuus toimittajasta ja tämän vallasta tuotteen tulevien toimintojen ja ratkaisujen hinnoitteluun sekä pakko sopeutua ohjelmiston

ominaisuuksiin sen sijaan, että ohjelmisto toimisi käyttäjän haluamalla tavalla. Vaikka asetusten määrittäminen eli konfigurointi ei vaadi ohjelmointikielen hallintaa, edellyttää ohjelmiston laajempi muokkaaminen usein sitä. Lisäksi laajat muutokset ohjelmistossa haittaavat yleensä sen päivittämistä. (Granlund & Malmi 2004, 30 – 31; Kettunen 2002, 38; Tiede 2009b [viitattu 10.10.2009]; TTL 2005, 30.)

Ohjelmistohankinta voi olla yrityksen suurin yksittäinen investointi tilikauden aikana. Erityisesti pienet yritykset turvautuvat tästä syystä herkästi suppeimpaan mahdolliseen ohjelmistoon, mikä markkinoilla on saatavilla. Käytännössä yritykset eivät huomioi tulevia tarpeitaan ja hankkivat kehityksensä kannalta liian suppean ohjelmiston. Vaikka osa ominaisuuksista saattaa tuntua hankintahetkellä turhilta, on yrityksen syytä pohtia tulevaisuudensuunnitelmiaan. Pienen yrityksen kannattaa usein investoida valmiiseen pakettiohjelmaan, joka sisältää esimerkiksi asiakasrekisterin, myyntilaskutuksen, ostoreskontran ja pääkirjanpidon, vaikka hankintahetkellä tarvetta on vain yhdelle osa-alueelle. Kun laajennukselle tulee myöhemmin tarvetta, ovat osiot keskenään yhteensopivia ilman ohjelmointia. (Granlund & Malmi 2004, 51; Lahti & Salminen 2008, 32.)

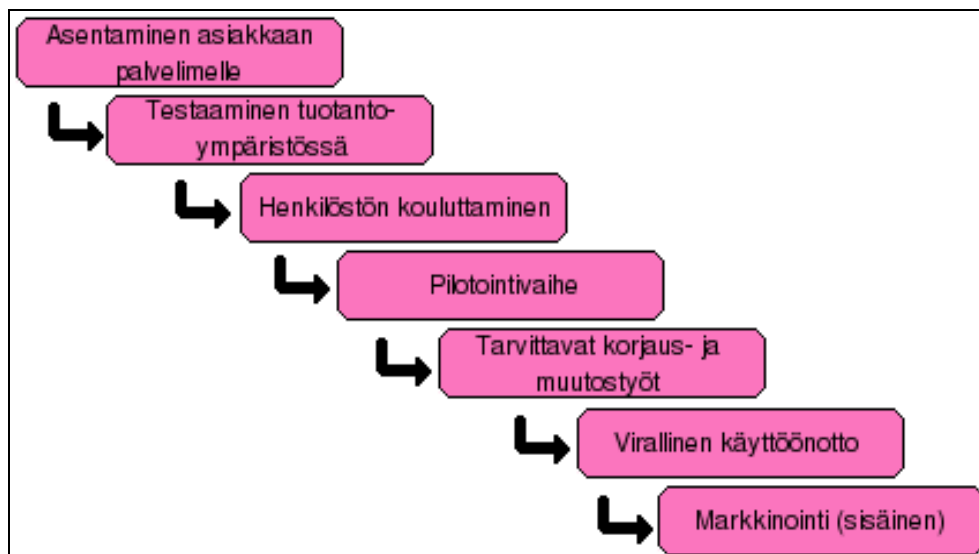
Valintaprosessissa on syytä kiinnittää huomiota myös tuotteen toimittajan vakavaraisuuteen ja selvittää, mitä ohjelmiston ylläpidosta luvataan. Jos yritys on alun perin valinnut itselleen sopivan ohjelmiston ja myöhemmin uudistaa laitteistoaan tai käyttöjärjestelmiään, voi se samalla joutua uudistamaan koko valmisohjelmistonsa. Usein vanha versio ei ole uuden käyttöjärjestelmän kanssa yhteensopiva. Jos ylläpito ei ole tehnyt tarvittavia päivityksiä, voi asiakasyritys huomata, ettei tuttu ja turvallinen ohjelmisto enää toimi lainkaan uudessa järjestelmässä. Vuosituhannen vaihteessa monet yritykset joutuivat vaihtamaan ohjelmistoa, koska toimittaja ei pystynyt huolehtimaan tarvittavasta ylläpidosta. Ongelmiksi nousivat niin uudistunut alv-direktiivi, vuosituhannen vaihtuminen kuin siirtyminen uuteen valuuttaan, euroon. Vastaavia ongelmia tällä hetkellä aiheuttavat elintarvikkeiden alv-muutokset sekä vuoden vaihteessa käyttöön tuleva verotili. (Mäkinen & Vuorio 2002, 33 – 34.)

Harvalla pienellä tai mikroyrityksellä on tarvetta hankkia esimerkiksi omaa maksuliikenneohjelmaa, sillä ne useimmiten pärjäävät hyvin tavallisella verkkopankkiohjelmalla. Suomessa sitä pidetään luotettavana ja nopeana tapana hoitaa pankkiasiat niin yksityis- kuin yritysasiakkaana (Lahti & Salminen 2008, 23). Samasta syystä kokonaisvaltaisen järjestelmän hankkiminen mikroyritykseen on usein turhaa, sillä yleensä standardityökalut riittävät mainiosti. Tällaisia perustyökaluja ovat muun muassa taulukkolaskentaohjelmat, joiden hallitsemisesta on etua etenkin taloushallinnon työntekijöille. (Granlund & Malmi 2004, 23, 55).

2.4 Järjestelmän käyttöönotto

Kun yritys on valinnut toimittajan ja ohjelmiston, on varmistettava käyttöönottovaiheen aikataulu ja toimintasuunnitelma. Jo etukäteen sovitaan projektin maksusuunnitelmasta niin, että viimeinen erä maksetaan vasta implementoinnin jälkeen, jolloin toimittajalla riittää motivaatio loppuun asti ja yritykselle jää aikaa havaita mahdolliset virheet. On kuitenkin muistettava, että vastuu ohjelmistosta siirtyy yritykselle, kun se on virallisesti otettu käyttöön, vaikka osa siitä on maksamatta. Implementointi käsittää kuviossa 3 esitetyt vaiheet asentamisesta viralliseen käyttöönottoon asti. Aina prosessi ei ole kulultaan ja aikataulultaan yhtä yksiselitteinen, kuin kuvio antaa ymmärtää, vaan esimerkiksi henkilöstön kouluttaminen voi tapahtua rinnakkain asennuksen ja testikäytön kanssa. (Kettunen 2002, 140 – 141.)

Kuvio 3. Järjestelmän käyttöönottovaihe (Kettunen 2002, 140 – 141).

Järjestelmän käyttöönottovaiheen kesto riippuu valitun ohjelmiston laajuudesta. Mitä laajemmasta muutoksesta on kyse, sitä kauemmin käyttöönotto kestää. Pienessä yrityksessä voidaan siirtyä uuteen järjestelmään yhdessä yössä, kun kaikki valmistelut on tehty eikä koekäytössä ole ilmennyt fataaleja ongelmia. Keskisuuressa ja suuressa yrityksessä käyttöönotto voi olla pitkäaikainen prosessi, jossa on useita vaiheita. Se voidaan aloittaa pilotointina yhdessä yksikössä tai siirtymä voidaan toteuttaa uuden ja vanhan ohjelmiston vaiheittaisella rinnakkaiskäytöllä. Samalla toimittaja voi vielä korjata testikäytössä tai pilotoinnissa ilmenneitä virheitä tai muuten viritellä ohjelmistoa tarpeiden mukaan. (Granlund & Malmi 2004, 142 – 143; Kettunen 2002, 140 – 141.)

Henkilöstön kouluttaminen on tärkeä käyttöönottoprosessin vaihe. Monissa yrityksissä on kuitenkin syytä tarkistaa henkilöstön osaamistaso jo ennen ohjelmistoon kouluttamista. Puutteellinen tietotekniikan perusosaaminen tai virheellisesti opitut kirjaustavat eivät korjaannu siirtymällä uuteen järjestelmään. Kun perusta on kunnossa, on uuden tiedon omaksuminen ja soveltaminen helpompaa. Koulutuksen uuteen ohjelmistoon yritys yleensä ostaa toimittajalta tai tämän suosittelemalta kolmannelta osapuolelta. Jos muutokset ovat suuria, on syytä harkita tukihenkilön käyttämistä sekä vanhan ja uuden järjestelmän

rinnakkaiskäyttöä, jolloin syväoppiminen tapahtuu käytännön kautta. (Kettunen 2002, 152 – 153.)

Kun siirrytään uuteen taloushallinnon ohjelmistoon, yrityksen tilikartta muuttuu suurella todennäköisyydellä. Jotta yrityksen kirjaamistavat muodostuvat yhtenäisiksi uudessa järjestelmässä, kannattaa kirjanpidosta vastaavan henkilön tehdä tilikartan yhteyteen erillisiä kirjaamisohjeita. Kun kirjanpitotilin vieressä lukee lista asioita, jotka sinne kuuluu kirjata, on todennäköistä, että kaikki tiliöivät keskenään samalla tavalla. Ohjeiden merkitys korostuu etenkin poikkeustilanteissa, kun sijainen hoitaa tiliöintejä, sekä keskisuurissa ja suurissa yrityksissä, joissa tiliöintejä tekevät useat henkilöt. (Lahti & Salminen 2008, 132.)

Monet kuvittelevat tietoteknisten tekijöiden aiheuttavan suurimmat ongelmat muutosprosesseissa. Todellisuudessa käyttöönoton epäonnistumiset kuitenkin johtuvat inhimillisistä tekijöistä (Granlund & Malmi 2004, 22, 143). Tätä tukee Kyrölän (2001, 28) lausunto tietoturvallisuustyön jakautumisesta teknisten ratkaisujen ja henkilöstön toiminnan suhteesta. Hänen mukaansa vain 20 % tietoturvasta voidaan suojata teknisin ratkaisuin ja loput 80 % on sidoksissa henkilöstön ja esimiesten toimintaan ja asenteisiin. Myös Granlund ja Malmi (emt. 22) muistuttavat, että työntekijät motivoituvat paremmin uudistuksiin, jos yritysjohto on selkeästi sitoutunut muutosprosessiin.

Hankintaprosessin dokumentointi alusta asti selkeyttää vastuunjakoja sekä toimintaa myös valinta- ja käyttöönottovaiheissa. Käytännössä vastuullisen henkilön on dokumentoitava omaa toimintaansa ja projektin etenemistä niin, että tarvittaessa joku muu voi ottaa vastuun. Jokaisesta vaiheesta ja valintaperusteesta on siis tehtävä kirjallinen dokumentti, joka talletetaan ennalta sovittuun paikkaan. Vastuunjaon kannalta on tärkeää, että projektisuunnitelmaan on nimetty vastuuhenkilöt ja -alueet. Nimetty projektipäällikkö seuraa vaiheiden etenemistä ja dokumentointia niin, että tietää projektin todellisen tilanteen. (Kettunen 2002, 141 – 142.)

Myös riskienhallinnan pitäisi olla mukana koko hankintaprosessin ajan niin, että jo alussa mietitään, millaisia riskejä voi tulla vastaan. Käyttöönottoaiheessa on toisaalta tarkkailtava, ettei aiemmissa vaiheissa ole otettu turhia riskejä ja resurssit ovat riittäneet. Toisaalta edelleen on huolehdittava oman organisaation osaamisesta ja kiinnostuksesta sekä varmistuttava siitä, kenelle jää sisäinen vastuu ohjelmistosta. Kaiken kaikkiaan johdon pitäisi arvioida etukäteen mahdolliset riskit ja niiden toteutumisen todennäköisyys, jotta ne saadaan vältettyä. (Kettunen 2002, 85 – 86.)

Käyttöönoton jälkeen alkaa ylläpitovaihe, joka sisältää kaikki järjestelmään tehtävät korjaukset, ominaisuuksien parantelut ja sopeuttamisen muutoksiin (Koistinen 2002, 20 – 21). Tulkintoja ylläpidon merkityksestä lienee yhtä monta kuin käyttäjiä. Tietotekniikan liiton määrittelyn mukaan (2005, 83) ylläpito käsittää ohjelmiston ja laitteiston ennakoivan ylläpidon lisäksi häiriöiden huoltotilanteet, ohjelmiston kehittämisen, erilaiset päivitykset ja käyttäjätuen. Lisäksi ylläpitoon kuuluvat virhetilanteiden korjaamiset, laitteistojen huollot ja tietojen arkistointi. Todellisuudessa ylläpito on siis laaja kokonaisuus, jota voidaan tarkastella tehtävien tekemisen ja hallinnan vaatimusten mukaan kolmesta näkökulmasta: johtamisen, ohjaamisen ja operatiivisen toiminnan kokonaisuuksina (Koistinen 2002, 23 – 24).

3 Ohjelmiston valinta Seikku Consultigiin

3.1 Syyt hankinnan taustalla

Seikku Consulting haluaa yritykseensä toimivan kirjanpito-ohjelmiston, sillä yrittäjä haluaa seurata reaaliaikaisesti yrityksensä taloudellista tilannetta. Koska yrittäjä mielestään hallitsee kirjanpidon perusteet, hän on tehnyt ensimmäisellä tilikaudellaan kaiken itse taulukkolaskentaohjelman avulla. Käytännössä se on osoittautunut hankalaksi lähinnä alv-velvollisuuden takia. Hänen mielestään on aika siirtyä valmiiseen ohjelmistoon, josta saa helposti erilaiset lain velvoittamat tulosteet. Yrittäjä kokee saavuttavansa taloudellisen hyödyn siitä, että tekee itse kirjanpitoonsa sen sijaan, että ostaisi vastaavan palvelun tilitoimistosta.

Koska kuukausitasolla tositteiden määrä jää suhteellisen pieneksi ja vain yrittäjä itse tietää, mitkä kuitit kuuluvat kirjanpitoon, on hänen mielestään nopeampaa syöttää aineisto ohjelmaan itse, kuin toimittaa tositteet kirjanpitäjälle. Osasyynä vaikuttaa vielä se, että yrittäjä kulkee useamman kunnan välillä epäsäännöllisesti niin, että erityisesti kesäkaudella tositteiden toimittaminen ajoissa on hankalaa. Näistä syistä yrittäjän kannalta mielekkäin vaihtoehto ainakin toistaiseksi on yrityksen omalle palvelimelle ladattava valmisohjelmisto. Se mahdollistaa tositteiden kirjaamisen ohjelmistoon myös etäkäyttäjänä.

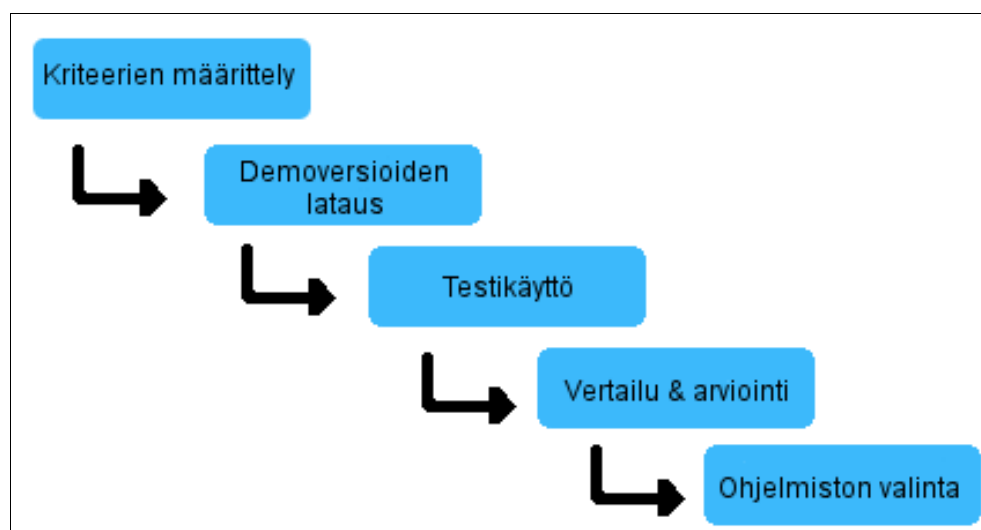
Suurimmilta osin hankintaprosessin toteutan minä informoiden yrittäjää prosessin etenemisestä. Lisäksi yrittäjä osallistuu ohjelmiston valintaan sitten, kun olen on suorittanut karsinnan ja pisteyttänyt parhaiten soveltuvat ohjelmistot. Hankintaprosessi toteutetaan vaiheittain. Ensin määritellään yrittäjän tarpeet, minkä jälkeen tutustutaan erilaisiin saatavilla oleviin valmisohjelmistoihin. Sitten valitaan parhaiten yrittäjän tarpeisiin vastaava ohjelmisto kokeilemalla niiden demoversioita ja pisteyttämällä ne. Käyttöönottovaiheessa ohjelmistoon syötetään yrittäjän toivomuksesta koko edellisen tilikauden aineisto ja sen jälkeen kuluvan tilikauden aineisto, sillä hän epäilee, etteivät kummankaan tilikauden alv-laskelmat täsmää. Tällä tavoin käydään läpi kaikki tilikauden aikana muodostuvat erikoistilanteet ja -kirjaukset,

joista yrittäjälle kootaan oma käyttöohje. Samalla saadaan edellisen tilikauden tiedot kuluvan tilikauden vertailutiedoiksi niin, että kirjaustavat vastaavat toisiaan vertailtavuuden periaatteen mukaisesti.

Yrittäjän vaatimukset ohjelmistolle eivät ole laajat. Jokaisesta kirjanpito-ohjelmistosta pitäisi löytyä vaatimuksina olevat ominaisuudet: helposti tulostettavat lain velvoittamat raportit sekä automaattiset alv-kirjaukset ja kuukausittaiset alv-laskelmat. Alv-automatiikalla tarkoitan bruttokirjauksen purkamista nettokirjauksiksi myynti- ja kulutileiltä alv:n velka- ja saamistileille. Lisäksi hinnoittelun on hyvä olla vuosimaksullisen sijaan kertaluontoinen ja päivityskustannusten matalat, jottei ohjelmiston hankinnasta muodostu mikroyritykselle kohtuutonta toistuvaa kuluerää. Ohjelmisto tulee vain mikroyrityksen käyttöön ja tarkoituksena on hoitaa vain sen oma kirjanpito, joten monipuolisia lisäominaisuuksia, kuten reskontraa, tai monikäyttämahdollisuutta ei tarvita.

3.2 Ohjelmistojen vertailu

Seikku Consulting päätyi hankintaprosessissaan varsin tuotokeskeiseen lähestymistapaan painottaen valmisohjelmistojen ominaisuuksia. Verkossa on saatavilla useiden valmisohjelmistojen hintatiedot. Lisäksi monista ohjelmistoista on ladattavissa tai tilattavissa myös ilmaiset demoversiot, joiden avulla niiden koekäyttö onnistuu. Hintatiedoista puolestaan on helppo koota verkossa olevien tietojen pohjalta vertailutaulukko. Myös demoversioiden hyvistä että huonoista puolista kirjoitetaan testin yhteydessä kommentit. Kuvioon 4 on tiivistetty vertailuprosessin vaiheet.

Kuvio 4. Vertailuprosessin kulku Seikku Consultigissa.

Koska käytettävyys ja ulkoasu voivat vaihdella paljon, on syytä valita etukäteen arviointikriteerit, joilla ohjelmistot on helpompi pisteyttää tasapuolisesti. Valitsimmekin yrittäjän kanssa yhdessä kriteereiksi toimivuuden osalta alv-automatiikan ja tulostusvalmiit raportit tuloslaskelman ja taseen osalta. Lisäksi ohjelmistolta edellytettiin helppokäyttöisyyttä, jotta käyttöohjeiden lukemiseen ei tarvitse tuhata aikaa moneen kertaan. Käytännössä tällä haettiin ohjelman perusnäkyvän selkeyttä niin uuden tositteen kirjaamiseen kuin raporttien tulostukseen. Koska yrittäjä ei pitänyt esimerkiksi reskontraominaisuutta välttämättömänä, sovimme, että kiinnitän testatessa huomiota vain perustoimintoihin eli kirjauksien tekemiseen ja selailuun, alv-laskelman toimivuuteen ja raporttien saatavuuteen. Lopulliset kriteerit muodostuivat näin ollen käytettävyydestä ja hinnoittelusta, joista käytettävyydelle kertyi suurempi painokerroin, koska siihen sisältyi ohjelman toimivuus. Myös käyttötuen saatavuutta aiottiin käyttää kriteerinä.

Koska tarkoituksena oli hankkia ohjelmisto yrittäjän omalle palvelimelle, karsiutuivat erilaiset ASP-ratkaisut ja kuukausihinnoitellut etäkäytettävät vaihtoehdot. Esikarsinnassa valintakriteerinä käytettiin demoversion saatavuutta. Markkinoilla olevien tuotteiden kartoituksen jälkeen mukaan ensimmäiselle kierrokselle valittiin kuusi ohjelmistoa, jotka nimettiin kirjaimilla A – F. Niiden hinnoittelussa oli suuria eroja. Halvimmat vaihtoehdot olivat ilmaisia,

kun taas kalleimman ohjelmiston alkuinvestointi oli 500,00 euroa. Myös päivitysmaksuissa skaala vaihteli ilmaisista verkkopäivityksistä 200,00 euroon, kuten taulukosta 1 ilmenee. Näille ohjelmistoille oli siis helppo määritellä puhtaat hankintakustannukset, mutta niiden kokonaiskustannuksia on vaikea arvioida etukäteen. Tässäkin tapauksessa kokonaiskustannuksiin pitäisi sisällyttää koko hankintaprosessi, sillä ohjelmiston valintaan ja käyttöönottoon kuluu runsaasti työtunteja.

Taulukko 1. Valmisohjelmistojen hinnoittelu

	A	B	C	D	E	F
Käyttöjärjestelmä	Windows	Windows	Linux	Windows/Linux	Windows	Windows
Hankintahinta (€)	500,00	136,00	0,00	148,00	0,00	200,00
Päivityskulut (€)	200,00	0,00	0,00	48,00	0,00	0,00

Kaikkien vaihtoehtojen demoversiot olivat ladattavissa heti verkosta. Ilmaisohjelmia lukuun ottamatta demoversioihin syötettävien tositteiden määrä oli rajoitettu 10 ja 30 tositteen välille. Vertailua varten valitsin tutun kirjanpidon harjoituksen, jonka aion syöttää jokaiseen demoversioon. Ongelmia tuli kuitenkin vastaan jo demojen käynnistämisessä. Kallein ohjelmisto (A) ei suostunut käynnistymään lainkaan edes uudelleenlatauksen jälkeen, sillä sen demoversio oli tehty Windows XP:lle eikä Windows Vistalle. Ohjelmisto on kuitenkin tunnettu ja ollut markkinoilla yli kymmenen vuotta eikä Vistakaan ole enää uusi käyttöjärjestelmä, joten demoversion toimimattomuus ja yhteensopimattomuus jäivät ihmetyttämään. Yrittäjää tämä ihmetytti, sillä hän on aikanaan muokannut kyseisen ohjelmiston alkuperäisversion ohjelmistokoodia päivitysversiota varten. Myös toisen ilmaisohjelmiston (C) lataamisessa oli ongelmia, mutta se onnistui yrittäjän korjattua lataustiedoston virheellisen koodin.

Seuraavassa vaiheessa ohjelmistovaihtoehdot vähenivät, sillä tositteiden syöttäminen kahteen ohjelmistoon ei onnistunut. Kyseessä olivat molemmat ilmaisohjelmistot. Puhtaasti Linux-ympäristöön tarkoitettuna ohjelmiston (C) tilikartta vastasi lähinnä amerikkalaista mallia, josta tilien nimet oli käännetty suoraan suomeksi. Huomioimatta oli jätetty myös tulos- ja tasetilien

numeroinnissa Suomessa vallitseva käytäntö. Ohjelmiston tilikartassa tulosvaikutteiset tilit olivat ennen taseen tilejä. Tilien muokkaaminen ei onnistunut eikä ohjelman tilikarttaa saanut päivitettyä, sillä ohjelma kaatui aina, kun sitä yritti muokata tai tehdä kirjauksen. Toisessa ilmaisohjelmistossa (E) puolestaan tilien muokkaaminen onnistui. Tilikarttoja ohjelmistosta löytyi jokaiselle yritysmuodolle ja tyypillisimmille yhteisöille. Ohjelmiston mukana olleista perusohjeista kyllä löytyi kuva, jossa tositetta kirjattiin ohjelmaan auenneeseen pikkuikkunaan, mutta käytännössä kirjauksia ei päässyt tekemään, sillä ikkuna ei auennut.

Kolmeen jäljellä olevaan ohjelmistoon tositteiden syöttäminen onnistui, mutta niiden välillä oli selkeitä eroja. Testivaiheen kommentteja kolmesta jäljelle jääneestä ohjelmasta on koottu taulukkoon 2. Tässä vaiheessa selvisi, ettei näihin valmisohjelmistoihin ole saatavilla käyttötukea ainakaan ohjelmistotoimittajalta. Ohjelmistosta F löytyi Liikekirjurin standarditilikartta täydellisenä sekä lukuisia muita erilaisille yritysmuodoille suunnattuja vaihtoehtoja. Ohjelmistojen B ja D kanssa upposi aikaa tilikarttoihin tutustumiseen eikä kummastakaan löytynyt läheskään yhtä kattavaa vaihtoehtoa kuin F:stä. Vaihtoehtoja B ja F löytyi jo ennen tiliöintiä valmiit raporttipohjat sekä alv-laskentaan että tuloslaskelmaa ja tasetta varten.

Taulukko 2. Ohjelmistojen vastaavuus valintakriteereihin.

	B	D	F
Ulkoasu	Selkeä	Visuaalisesti mitäänsanomaton, puhdas tekstiversio	Yksinkertainen
Käytettävyys	Kirjaaminen intuitiivista, selkeä ulkoasu. Valikot loogiset. Suppein tilikartta.	Laajimmat ominaisuudet. Liikkuminen osioiden välillä vaikeaa. Tositteiden syöttäminen epäintuitiivista.	Useita tilikarttoja, täydellinen Liikekirjurin tilikartta. Kirjaaminen ok, mutta omat kirjaukset näkee vain raporteista!
Alv-automatiikka	Toimii, luvut kk-ilmoituksen järjestyksessä.	Ei pura bruttokirjauksia.	ALV-tileillä ei tapahtumia! Hukkaa alv:n kirjausten jälkeen.
Raportit	Pää- ja päiväkirjat, tuloslaskelma ja tase ok.	Saatavuus jäi epäselväksi.	Pää- ja päiväkirjat, tuloslaskelma ja tase ok.
Ohjeistus	Ohjelman mukana. Selkeät, mutta osittain puutteelliset	Puutteelliset.	Hyvät perusohjeet. Ongelmien ratkaisu ei onnistu.
Käyttötuen saatavuus	Ei ole.	Ei ole.	Ei ole.

Käytännön ongelmat tulivat kirjatessa vastaan yllättävissä tilanteissa. Ohjelmiston F kanssa kirjaaminen jäi muistinvaraiseksi, sillä tositteita pystyi tarkastelemaan kirjaustilanteen jälkeen vain tilikohtaisista raporteista tai päivä- ja pääkirjoista. Yksittäistä tositetta sen sijaan ei löytynyt mistään. Lisäksi ohjelmiston alv-automatiikka toimi vain osittain. Ohjelmisto purki kirjatessa bruttokirjauksen, mutta raporteissa hankintojen alv-saamistilillä ja myynnin alv-velkatilillä ei näkynyt tapahtumia. Näin ollen kuukausittaisen alv-laskelman saaminen ei onnistunut. Tilien ominaisuuksiin tutustuessa niiden alv-laskentakaavat kuitenkin näyttivät toimivilta. Ohjelmisto F karsiutui pois tässä vaiheessa.

Myös ohjelmiston D kanssa oli ongelmia tositteiden syöttämisessä, sillä toimintajärjestys oli epäintuitiivinen. Kenttien täyttäminen järjestyksessä vasemmalta oikealle ei onnistunut, vaan piti selvittää kokeilemalla, mikä kentistä oli aktiivisena täyttövuorossa. Lisäksi alv:n joutui syöttämään tiliöidessä manuaalisesti, sillä puutteellisista ohjeista ei löytynyt informaatiota alv-automatiikan toiminnasta. Vaikka ohjelmisto oli ominaisuuksiltaan ehdottomasti

monipuolisin, tositteiden bruttokirjaaminen ei onnistunut, joten ohjelmisto ei täyttänyt valintakriteerejä alv-kirjausten osalta.

Kirjausten perusteella toimivimmaksi ratkaisuksi osoittautui vaihtoehto B, joka erotti automaattisesti alv:n bruttokirjauksista. Lisäksi ohjelmistosta on helppo tulostaa raportit ja kuukausittainen alv-laskelma. Ohjelmiston tilikartta oli selkeästi suppeampi kuin muiden testattujen ohjelmistojen, mutta toisaalta tilikartan räätälöiminen tässä ohjelmistossa osoittautui helpoksi. Kriteerien täyttymisen lisäksi ohjelmiston B valintaa tukevat myös sen omat helppokäyttöiset ohjeet sekä selkeä ja looginen ulkoasu. Kokonaisuuden toimivuudesta kertoo myös se, ettei testikäytön aikana tarvinnut turvautua ohjelmiston omaan käyttöohjeeseen. Tämä osoittautui ainoaksi ohjelmistoksi, jota saatoin suositella yrittäjälle.

Demoversioiden testausvaiheen kommenttien ja yrittäjän kanssa käydyn keskustelun perusteella valinta oli yksiselitteinen. Tässä vaiheessa tiedustelin vielä yrittäjältä, jatketaanko ohjelmiston hankintaprosessia vai kannattaisiko vielä harkita kirjanpidon ulkoistamista tilitoimistolle, sillä valmisohjelmistojen toimintavirheiden määrä hämmästytti ja herätti suuren kysymyksen: onko ohjelmistojen toimivuutta testattu millään tasolla. Kokeilluista vaihtoehdoista B oli ainoa, joka täytti kaikki annetut kriteerit, sillä käyttöjärjestelmä ei ollut mukana alkuperäisissä valintakriteereissä. Ohjelmistojen yleinen käyttökelvottomuus sai yrittäjän suunnittelemaan jo omaa Linux-ympäristössä toimivaa kirjanpito-ohjelmistoa, joka täyttää hänen vaatimuksensa.

Yrittäjän kanssa päädyttiin valmisohjelmistoon B, sillä resursseja eikä tarvetta oman ohjelmiston toteuttamiseen ei ainakaan nykytilanteessa ole eikä hän edelleenkään halunnut ulkoistaa kirjanpitoaan. Vaikka ohjelmisto testikäytön perusteella oli paras, jäi epäselväksi, miten ohjelmiston päivittäminen tapahtuu. Pakollisia päivityskuluja ohjelmistolle ei ollut, mutta toisaalta en löytänyt mahdollisuutta muuttaa tai luoda uusia alv-prosentteja tulevia verokantojen muutoksia ajatellen. Elintarvikkeiden alv-prosentin muutos ei koske Seikku Consultingin liiketoimintaa, mutta ensi kesän muutokset vaativat päivitystä.

3.3 Ohjelmiston käyttöönotto

Ohjelmiston käyttöönottovaihe aloitettiin tilaamalla vertailun voittaneen AvistaX kirjanpito-ohjelman maksullinen versio. Käytännössä se tapahtui maksamalla yhdelle ohjelmistotoimittajan verkkosivustollaan ilmoittamalle tilille ohjelmiston hinta ja lähettämällä sen jälkeen samalta sivustolta rekisteröintipyyntö yritykselle. Pyyntöön merkittiin, mille yrityksen tileistä maksu on suoritettu sekä demoversiosta kirjaintunnus. Kun suoritus näkyi toimittajan tilillä, tämä lähetti sähköpostina rekisteröintitunnuksen, jolla demoversion sai päivitettyä täydelliseksi versioksi. Päivitys oli nopea ja yksinkertainen. Se edellytti ainoastaan sähköpostina tulleen koodiavaimen syöttämistä kirjaintunnuksella merkittyyn kenttään ohjelmiston aloitussivulla, minkä jälkeen ohjelmiston oli käyttövalmis.

Avista X -ohjelmassa on valittavissa useita erilaisia tilikarttoja yritysmuodon mukaisesti. Testikäytön perusteella tiesin, ettei mikään niistä sellaisenaan vastaa yrityksen tarpeita, vaan kaikki vaihtoehdot osakeyhtiöille tarkoitettua pohjaa myöten ovat liian suppeita. Luotuani Seikku Consultingin perustiedot ohjelmistoon, valitsin tilikartan pohjaksi yksityisyrittäjille tarkoitettua version. Ohjelmiston tilikartan muokkaaminen oli helppoa ja uusien tilien luominen onnistui kivuttomasti. Yrityksen tarpeiden mukaisesti loin uusia tilejä muun muassa tietoliikennekuluille ja -hankinnoille sekä luottokortilla maksettaville ostovelkoille. Seikku Consulting rakentaa ja ylläpitää tietoliikenneverkkoa sekä jälleenmyy sitä asiakkailleen laajakaistana. Osa tarvittavista materiaaleista kannattaa tilata ulkomaisista verkkokaupoista, jotka myyvät vain luottokortilla. Lisäksi harkitsin pitkään AvistaX:n tilinumeroiden muuttamista Liikekirjurin numeroinnin mukaiseksi. Se olisi tehnyt ohjelmasta minulle helppokäyttöisemmän, mutta päädyin opettelemaan ohjelmiston oman tilikartan mukaisen numeroinnin. Myös jatkon kannalta ohjelmiston laaja muokkaaminen olisi voinut aiheuttaa ongelmia, sillä päivitysten yhteydessä muutokset voivat aiheuttaa virhetoiminnon tai kadota.

Yrittäjä oli esittänyt toivomuksen, että syötän ohjelmaan edellisen tilikauden tositteet vertailuaineistoksi niin, että tarkistan samalla alv-laskelmat. Päätin

tehdä sen puhtaasti tositteiden pohjalta tutustumatta yrittäjän tekemään kirjanpitoon. Tiliöinnin kannalta yleiseksi ongelmaksi muodostui tositteiden puuttuminen. Tiliotteiden perusteella yrityksen tililtä oli maksettu useita laskuja, joita tositekansiosta ei löytynyt ja toisaalta osa tiliotteista oli korvattu yrittäjän verkkopankista koostamilla listauksilla, joista puuttui muun muassa tilitapahtumien arkistointitunnukset. Puuttuvat laskut olivat lähinnä toistuvien maksuerien, kuten tietoliikenneoperaattorien, tositteita. Koska yrittäjän koostamat listaukset eivät sisältäneet kaikkia tilitapahtumia, puuttuivat useiden yksityisottojen ja -sijoitusten tiedot. Lisäksi osa yrityksen laskuista oli maksettu eri tililtä. Tästä seurasi se, ettei tilin saldo täsmännyt kirjanpitoon vuoden vaihteessa. Tilinpäätös osoittikin kaiken kaikkiaan, ettei yrittäjä ollut täysin ymmärtänyt, mitä yksityisotoilla ja -sijoituksilla tarkoitetaan ja miten ne vaikuttavat yrityksen kirjanpitoon.

Seikku Consultingin kirjauksia tehdessäni yhdeksi suurimmista haasteista muodostui erilaisten hankintojen tiliöinti. Osa hankinnoista ei tosittteen perusteella vastannut mitenkään yrityksen toimialaa, joten jouduin useampaan kertaan käymään keskustelua yrittäjän kanssa siitä, oliko tosittteen hankinta varmasti liiketoimintaan kuuluva ja siten vähennyskelpoinen. Useat hankinnat kuitenkin osoittautuivat tietoliikenneverkon rakentamiseen tarvittaviksi materiaaleiksi, kuten mastoiksi ja laiteiden sääsuojuiksi. Lisäksi kirjaamista vaikeutti se, että osa ulkomaisista tositteista oli englannin sijaan paikallisella kielellä, joten laskusta ei helposti selvinnyt, mitä oli hankittu.

Toinen ongelma-alue tiliöinnissä olivat sen käytössä olleet useat tietokoneet, joiden käyttöikä jää alle kolmen vuoden. Koska koneet ovat jatkuvassa käytössä, on niiden jälleenmyyntiarvo olematon eikä niitä kannata korjauttaa, jos jokin hajoaa yli kahden vuoden käytön jälkeen. Tämä on aiheuttanut yrittäjälle ongelmia, sillä periaatteessa tietokoneet ovat yrityksen kalustoa, mutta niistä on turhauttavaa tehdä poistosuunnitelmia lyhyen käyttöiän takia. Yrittäjä oli itsenäisesti päätenyt tilikauden 11/2007–12/2008 tilinpäätöstä tehdessään kirjaamaan osan tietokoneistaan kalustoksi ja tehnyt kolmivuotisen poistosuunnitelman. Kehotin yrittäjää jatkossa toimimaan varovaisuuden

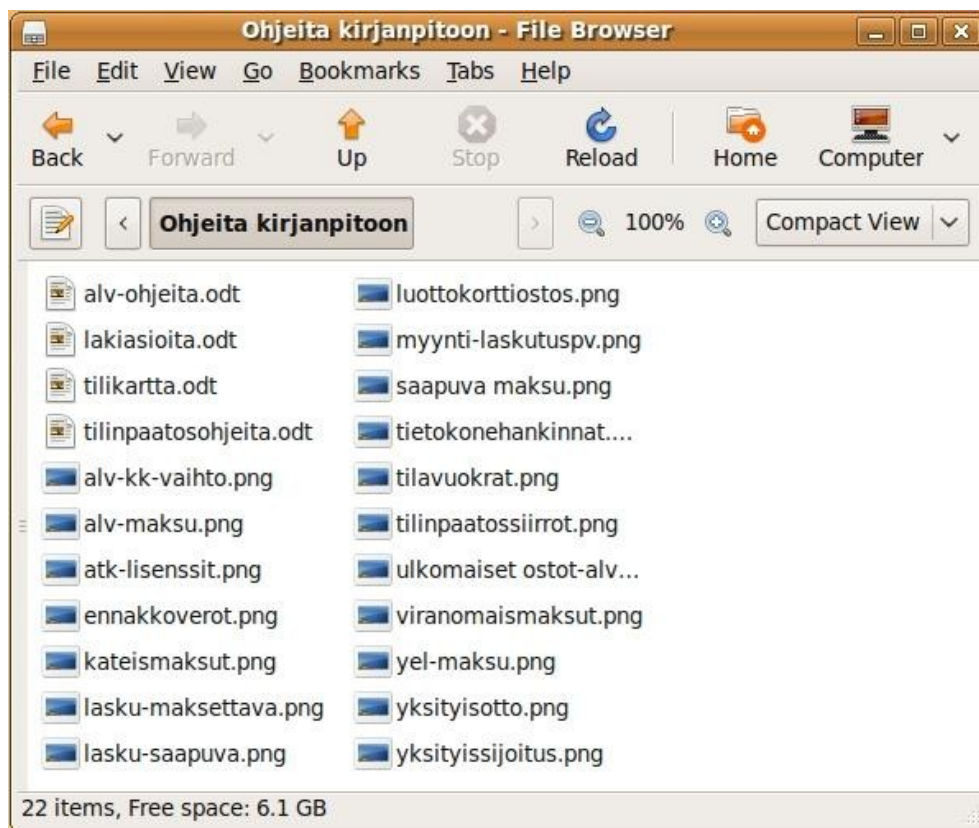
periaatteen mukaan ja kirjaamaan uudet tietokoneensa kuluksi Kirjanpitolautakunnan toukokuisen päätöksen (2009/1838, [viitattu 10.10.2009]) mukaisesti.

Uudelleen tehdystä kirjanpidosta valkeni, että suoriteperuste käsitteenä oli yrittäjälle vieras. Tästä syystä alv-laskelmissa oli suuria kuukausikohtaisia eroja vanhan ja uudelleen tehdyn kirjanpidon välillä. Epäselväksi oli jäänyt erityisesti se, mille kuukaudelle myynnin alv-velka kohdentuu, kun asiakkaita laskutetaan. Ehkä suurimpana syynä kohdennusongelmaan oli se, ettei yrittäjä ollut käyttänyt taulukkolaskentaohjelmassa myyntisaamistiliä. Hän oli koonnut laskutustiedot erilliseen myyntireskontraan ja kirjannut koko laskutuserän kerralla suoraan per kassa an myynnit, kun kaikki asiakkaat olivat maksaneet laskunsa. Näin ollen yksittäinen perintää vaativa lasku saattoi venyttää koko myyntierän kirjausta kohtuuttomasti vaikuttaen edelleen alv-kirjauksiin.

Oli aiheellista tarkistaa osaamistaso ja puuttua virheisiin ennen uuteen ohjelmistoon siirtymistä. Rakentavan keskustelun seurauksena yrittäjä tiedosti virheitä osaamisessaan niin tositteiden arkistoinnissa kuin alv-laskennassa. Ilmeni, että hän oli mieltänyt maksupäivän kirjauspäiväksi, vaikka poikkeuksetta kirjaamista edellyttävä suorite oli tapahtunut aiemmin. Ostovelkojen osalta tämä ei juurikaan ollut vaikuttanut alv-laskentaan, sillä suurin osa laskuista erääntyy laskutuskuukauden aikana. Yleisesti yrittäjä otti mielellään vastaan toimintaohjeita ja esitti toiveen käyttöohjeiden laajentamisesta kirjanpidon yleiseksi materiaalipankiksi.

Kaikkien yrityksen kirjanpidossa vastaan tulleiden ongelmien jälkeen aloin koota yrittäjälle omaa käyttöohjetta – tai materiaalipankkia. Koska yhtenä perusteena ohjelmiston valinnallekin oli ollut sen asentaminen yrityksen omalle palvelimelle, päädyin luomaan samaan paikkaan Ohjeita kirjanpitoon -kansion (ks. kuvio 5). Kokosin sinne kuvakaappauksen avulla ohjekokoelman sekä peruskirjauksista että harvinaisemmista erikoistilanteista. Lisäsin kuviin tarvittaessa kommentteja kuvankäsittelyohjelmalla. Perusajatuksena oli nimetä kuvatiedostot niin, että yrittäjä voi tarkistaa tarvitsemansa kirjaustyyppin helposti. Kuvakaappausten lisäksi tein muutaman tekstidokumentin, joihin kokosin mikroyritystä koskevaa

lainsäädäntöä, alv:n kirjaamista ja maksua koskevia asioita sekä ohjeita tilinpäätöksen tekoon.

Kuvio 5. Ohjeita kirjanpitoon -kansion sisältö.

Viimeisenä vaiheena käyttöönottoprosessissa ennen virallista käyttöönottoa oli yrittäjän kouluttaminen uuteen ohjelmistoon. Koska tarkoituksena oli siirtyä AvistaX:ään "yhdessä yössä", teimme yrittäjän kanssa yhdessä kuluvan kuukauden kirjaukset, jotta ohjelmiston toiminta tuli hänelle tutuksi käytännön kautta. Yrittäjä tutustui ensin muutamaankin materiaaliin olevaan kuvakaappaukseen peruskirjauksista. Uusi tilikartta oli tulostettuna näytön vieressä, jotta kirjausten tekeminen uuteen ohjelmistoon oli helpompaa ja nopeampaa. Tämä oli varsin toimiva ratkaisu, sillä yrityksen tilikartta muuttui käytännössä kokonaan. Aiemmin tileillä oli vain nimet, mutta AvistaX:n kirjauksissa käytetään kirjanpitotilien numeroita. Tulostettuun tilikarttaan oli myös helppo kirjoittaa yrittäjää varten kirjaamishojeita, kuten lista asioista, jotka kuuluvat kyseiselle kulutilille. Tämän kirjausharjoituksen jälkeen luovuttiin täysin

taulukkolaskentaohjelmaan tehtävästä kirjanpidosta ja materiaalipankkiin talletettiin tilikartan kommentoitu versio.

Virallisen käyttöönoton jälkeen kirjonpito-ohjelmiston elinkaareissa alkoi ylläpitovaihe, johon Seikku Consultingin tapauksessa tulee sisältymään ainakin verokantojen muutosten takia tehtävä päivitys. Laitteiston osalta ylläpito hoituu yrityksen muiden kehittämistarpeiden ja huoltojen ohessa samoin kuin muu tietojen pitkäaikainen arkistointi. Ohjelmiston kehittäminen ja parantelu eivät todennäköisesti tule tapahtumaan tässä yrityksessä, ellei myöhemmin ilmene jotain virhetilannetta, joka vaatii korjaamista.

Uuteen kirjanpito-ohjelmaan siirtymisen tuoma suurin muutos Seikku Consultingin kirjanpitoon oli ostovelka- ja myyntisaamistilien käyttöönotto. Erillinen taulukkolaskentaohjelmaan tehty myyntireskontra jätettiin käyttöön, mutta nyt myynnit kirjataan AvistaX:ään laskutuspäivän mukaan, jolloin myös maksettava alv-velka kohdentuu oikealle kuukaudelle. Myös ostovelat kirjataan uuteen järjestelmään laskun päivämäärän mukaan eikä maksupäivän mukaan, kuten yrittäjä oli aiemmin tehnyt. Näin sekä laskujen että etenkin luottokorttiososten osalta hankintojen alv-vähennykset kohdistuvat oikealle kuukaudelle.

4 Johtopäätökset

Yleensä mikroyritykset hoitavat taloushallintonsa ulkoistamalla sen tilitoimistolle. Vaihtoehtona on kirjanpidon hoitaminen itsenäisesti, jolloin totetutustapoja on monia. Yrittäjä voi hoitaa kirjanpitonsa taulukkolaskentaohjelmalla tai hankkia yrityksen käyttöön valmiin kirjanpito-ohjelmiston joko omalle tai ohjelmistovuokraajan palvelimelle. Molemmissa tapauksissa yrittäjän on hallittava vähintään kirjanpidon perusteet sekä oltava valmis seuraamaan kirjanpitoon liittyviä muutoksia ja uudistuksia. Mitä suurempi osa kirjanpidosta tehdään manuaalisesti, sitä suuremmalla todennäköisyydellä tehdään myös virheitä. Taulukkolaskentaohjelmaan verrattuna kirjanpito-ohjelmisto on nopeampi ja luotettavampi vaihtoehto, joka ei kuitenkaan korjaa perusosaamisessa olevia puutteita.

Järjestelmän hankintaprosessista on kirjoitettu kattavasti, kun keskiössä on keskisuuri tai suuri yritys. Mikroyrityksillä ei ole käytettävissään valtavia resursseja, joten yhtä laaja prosessi ei ole mahdollinen. Käytännössä prosessin byrokratiaa on madallettava eikä aikaakaan voida käyttää loputtomiin. Tämän opinnäytetyön lähtötilanteessa toimeksiantajayritys Seikku Consultigin yrittäjä hoiti kirjanpitonsa taulukkolaskentaohjelmalla ja koki sen hankalaksi. Jotta valmisohjelmiston hankintaprosessiin ei olisi kulunut kohtuuttomasti aikaa, hypättiin tarjouspyyntöjen lähettämisen yli ja haettiin verkosta tarvittavat tiedot valintaprosessia varten.

Valintaprosessi itsessään ei ollut ongelmaton ja ohjelmistoja jäi pois yllättävän varhaisessa vaiheessa, joten realistisia vaihtoehtoja ei ollut monta. Valintakriteerit sisäänsä eivät mielestäni olleet mitenkään tiukat, mutta siitä huolimatta ilmaisohjelmat karsiutuivat heti eivätkä kaikki maksullisetkaan ohjelmistot kyenneet vakuuttamaan demoversioillaan. Seikku Consultingin tapauksessa parhaiten sen tarpeita vastaavaksi valmisohjelmistoksi osoittautui AvistaX, sillä sen demoversio osoittautui testikäytössä toimivimmaksi. Se täytti kaikki alun perin asetetut valintakriteerit, mutta sen kokonaiskustannukset jäivät kyseenalaisiksi, sillä pakollisia päivityskuluja ei ollut, mutta käytännössä niitä

silti saattaa muodostua etenkin, jos ohjelmistosta pitää ladata uusi versio verokantojen muuttuessa.

Kaksiosaisen prosessin jälkimmäisenä osana oli käyttöönottovaihe, joka päätettiin toteuttaa lopullisesti yhdessä yössä, kunhan ohjelmistoon oli ensin syötetty edellisen tilikauden korjattu kirjanpito sekä kuluvan tilikauden osalta aikaisemmat kuukaudet. Yrittäjän käyttökoulutus yhdistettiin viralliseen käyttöönottoon niin, että hän itse kirjasi ohjatusti kuluvan kuukauden tositteet. Ohjelmistotoimittajan osalta virallista käyttötukea ei ole saatavilla, joten yrittäjän tueksi jäi Ohjeita kirjanpitoon -kansio, jonne kokosin mahdollisimman paljon taloushallintoa ja etenkin kirjanpitoa helpottavaa aineistoa.

Käytännössä asetetut tavoitteet saavutettiin, sillä nyt mikroyrityksellä on käytössään kirjanpito-ohjelmisto, jolla se voi hoitaa oman kirjanpitonsa. Yrittäjä saa helposti tulostettua lain vaatimat raportit ja alv-automatiikka purkaa bruttokirjaukset eri tileille ja tekee alv-laskelman kuukausitasolla. Ainoa alkuperäinen toive, jonka täyttymisestä ei ole varmuutta, on ohjelmiston kertaluonteinen hinnoittelu. Prosessi kuitenkin osoittaa, että toimivan kirjanpito-ohjelmiston hankinta mikroyritykseen onnistuu periaatteessa suhteellisen pienillä resursseilla. Tämän opinnäytetyön tuloksia ei voida suoraan yleistää koskemaan kaikkia mikroyrityksiä, sillä jokaisen yrityksen on määriteltävä tarpeensa ja valmiutensa yksilöllisesti.

Mikroyrityksen osalta ohjelmiston hankinta- ja käyttöönottoprosessi eteni varsin pitkälti teoriaosan viitoittamalla tavalla, vaikka aineistot käsittelivät lähinnä keskisuurten ja suurten yritysten ohjelmistohankintoja. Toisaalta teoriaosa ohjasi etenkin hankintaprosessin toimintasuunnitelman tekemistä. Käyttöönottoprosessin vaiheet osuivat käytännössä mikroyrityksessä enemmän päällekkäin kuin suuremmille yrityksille suunnatuissa malleissa. Kaiken kaikkiaan hankinta- ja käyttöönottoprosessissa esiin nousseet ongelmat olivat kirjallisuuden perusteella sille tyypillisiä ja ilmenivät samoissa kohdissa käytännön toteutusta. Ongelmatilanteet liittyivät toisaalta ohjelmistojen toimimattomuuteen ja toisaalta henkilöstön eli yrittäjän toiminnassa tapahtuneisiin virheisiin. Ohjelmistojen ongelmat vaikuttivat lähinnä

valintaprosessin sujuvuuteen. Yrittäjän virheelliset toimintatavat puolestaan vaikuttivat etenkin käyttöönottoprosessin alkupuolella, kun koko edellisen tilikauden kirjanpito tehtiin uudelleen. Voidaan siis todeta, että tässä opinnäytetyössä teoria ja käytännön toteutus kulkivat käsi kädessä tukien toisiaan.

Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista selvittää, säästääkö mikroyritys todella, jos se hoitaa itse oman kirjanpitonsa. Millainen työpanos yrittäjällä todellisuudessa kuluu kirjanpitoon liittyviin asioihin; olisiko kuitenkin taloudellisesti kannattavampaa toimittaa aineisto ammattilaiselle? Opinnäytetyöni osoittaa, että yrittäjä voi luulla hallitsevansa kirjanpidon, mutta toimii käytännössä lakien ja asetusten vastaisesti. Yrittäjä, joka hoitaa itse kirjanpitonsa, on kuitenkin tilitoimistoihin verrattuna yhtäläillä velvoitettu toimimaan hyvän kirjanpitotavan mukaisesti niin, että kirjanpito antaa oikean ja riittävän kuvan yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Tämä edellyttää muun muassa erilaisten ohjeiden, lakien ja asetusten seurantaa, mikä puolestaan on pois yrittäjän tuottavasta työajasta.

Itselleni tämän opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoinen prosessi. Tutustuminen erilaisiin kirjanpito-ohjelmistoihin opetti arvostamaan hyvin suunniteltua ja toteutettua ohjelmointityötä sekä ammattilaiskäyttöön tarkoitettuja ohjelmistoja. Ohjekansion luominen yrittäjälle vahvisti taitoja oman alan validin tiedon hakemiseen. Samalla sisäistin entistä paremmin muun muassa arvonlisäverolain sisältöä, sillä asiat on kyettävä tiivistämään ja selittämään niitä huonommin tuntevalle. Lisäksi sain tutustua uuteen toimialaan ja sen kirjanpidon erityispiirteisiin.

LÄHTEET

Granlund, Markus & Malmi, Teemu 2004. Tietotekniikan mahdollisuudet taloushallinnon kehittämisessä. *Ekonomia*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kettunen, Sami 2002. Tietojärjestelmän ostaminen – käytännön opas yrityksille. *Ekonomia-sarja*. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Kirjanpitolautakunta 26.5.2009/1838. [Viitattu 10.10.2009]. Saatavissa <http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/Yleisohjesuomi?openView> > Lausunnot ja poikkeusluvut > 2009 > Pysyviin vastaaviin kuuluvan vähäarvoisen irtaimen poistoista.

Koistinen, Heikki 2002. Tietojärjestelmien ylläpito. *Talentum: Asiantuntija-sarja*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kyrölä, Tuija 2001. *Esimies ja tietoriskien hallinta*. Juva: WS Bookwell Oy.

Lahti, Sanna & Salminen, Tero 2008. *Kohti digitaalista taloushallintoa – sähköiset talouden prosessit käytännössä*. Juva: WS Bookwell Oy.

Mäkinen Lassi & Vuorio, Britt 2002. *Taloushallinnon nettivallankumous*. *Kauppakaari*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tieke 2009a. Verkkokaveri [viitattu 16.10.2009]. Saatavissa <http://www.tieke.fi/verkkokaveri> > Teemat > Taloushallinto ja verkkolasku > Taloushallinto > Ratkaisuja.

Tieke 2009b. Verkkokaveri [viitattu 10.10.2009]. Saatavissa <http://www.tieke.fi/verkkokaveri> > Teemat > Taloushallinto ja verkkolasku > Taloushallinto > Ratkaisuja > Taloushallinto-ohjelmisto.

Tietotekniikan liitto (TTL) 2005. *Tietojärjestelmän hankinta. Ohjelmistotoimittajan ja -ratkaisun valinta*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.